

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

TOSHKENT DAVLAT IQTISODIYOT UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Toshkent davlat iqtisodiyot
universiteti ilmiy ishlar
va innovatsiyalar bo'yicha
prorektori
G. Abdurahmanova

2025 yil

08.00.08 – "Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit"

ixtisosligi bo'yicha tayanch doktoranturaga kirish imtihoni

D A S T U R I

TOSHKENT – 2025

Dastur Toshkent davlat iqtisodiyot universitetining Ilmiy kengashida ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan ("30" 10 2025 yil 3 -son majlis bayoni).

Ushbu dastur "Buxgalteriya hisobi" kafedrasining 2025 yil "26-sentabr" dagi № 5 sonli yig'ilishida ko'rib chiqilgan va ma'qullangan.

Kafedra mudiri:

N. Abdusalomova

Tuzuvchilar:

i.f.d., prof. Avlokulov A.Z.

i.f.d., prof. Ochilov I.

PhD., dots. Kozimjonov A.

Taqrizchilar:

A.K. Ibragimov – O'zbekiston Respublikasi Bank Moliya akademiyasi "Buxgalteriya hisobi" kafedrasida professori, i.f.d.

N.K. Rizayev – Toshkent kimyo xalqaro universiteti "Bank ishi va buxgalteriya hisobi" kafedrasida professori, i.f.d.

KIRISH

Mamlakatimizda chuqur o'zgarishlar, siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy hayotning barcha tomonlarini izchil isloh etish va liberallashtirish, jamiyatimizni demokratik yangilash va modernizatsiya qilishga katta e'tibor qaratilmoqda.

O'zbekiston Respublikasida olib borilayotgan islohotlar samarasini yanada oshirish, davlat va jamiyatning har tomonlama va jadal rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish, mamlakatimizni modernizatsiya qilish hamda hayotning barcha sohalarini liberallashtirish bo'yicha maqsadida 2022 yil 28 yanvar kuni "Harakatlar strategiyasidan – Taraqqiyot strategiyasi sari" tamoyili asosida keyingi besh yillikda mamlakatimizda amalga oshiriladigan islohotlarning zarur siyosiy-huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy va ilmiy-ma'rifiy asoslarini yaratib berishga qaratilgan Yangi O'zbekistonning "2022–2026 yillarga mo'ljallangan taraqqiyot strategiyasi" 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son Farmoni imzolandi Mazkur Farmonning Uchinchi yo'nalishi "Milliy iqtisodiyotni jadal rivojlantirish va yuqori o'sish sur'atlarini ta'minlash" vazifasi belgilab berildi.

Milliy iqtisodiyotning barqarorligini ta'minlashda buxgalteriya hisobi va auditni to'g'ri yo'lga qo'yish nihoyatda dolzarbdir. Moliyaviy hisobotlarda keltirilgan ma'lumotlar iqtisodiy mohiyatining aniq va tushunarli bo'lishini hamda uning korxonadagi rolini, baholash usullarini va boshqa hisobot ma'lumotlarining bir-biri bilan mutanosibligini ta'minlash muhim vazifalar qatoriga kiradi. Moliyaviy hisobot ma'lumotlarining ishonchililigini tasdiqlashda auditorlik hisobotlari va xulosalarini sifatli tuzish muhim o'rin tutadi.

Shu sababli, 08.00.08-"Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit" ixtisosligi bo'yicha malakaviy imtihon dasturini tuzishda mualliflar guruhi yuqorida qayd etilgan talablardan kelib chiqildi. Dastur talabgorlarning buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va auditning nazariy va amaliy jihatlari o'ld bilimlarini atroflicha to'g'ri baholash imkonini beradi.

Dastur 08.00.08-"Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit" ixtisosligi bo'yicha malakaviy imtihonlarga tayyorlanish va uni topshirish uchun mo'ljallangan.

2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston Taraqqiyot strategiyasi 7 ta yo'nalish va 100 ta maqsaddan tashkil topgan. Strategiyani amalga oshirishga oid Davlat dasturi doirasidagi tadbirlarga 55 trln so'm va 11,7 mlrd dollar ajratiladi.

Dunyo mamlakatlari iqtisodiy rivojlanishning qaysi modelini tanlamasin mamlakat iqtisodiyotining jahon xo'jaligidagi mavqei va o'zni uning raqobatbardoshlik darajasi bilan belgilanadi. Bu o'rinda sanoatni rivojlantirish muammolarini ilmiy asosda hal eta oladigan ilmiy pedagogik kadrlarning o'zni va ishtiroki muhimdir.

Mamlakatimizda ilmiy-pedagogik kadrlar tayyorlash bo'yicha O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va "Kadrlar tayyorlash milliy

dasturi”ga asoslanib mutaxassislarning kasbiy mahoratini ko’tarish va malakali iqtisodchi kadrlarni xalqaro andozalar darajasida tayyorlashni taqozo etadi.

Dasturda qo’yilgan mavzu va masalalar “Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit” ixtisosligi bo’yicha talabgorlarning faqatgina shu sohadagi umumiy bilim darajasini aniqlash bilan cheklanmasdan, balki shu sohadagi muammolar va ularning echimlarini topish bo’yicha bilimga ega ekanligini namoyish eta olishini talab etadi.

Dasturning maqsadi va vazifalari

Yo’nalish bo’yicha malakaviy imtihon topshiruvchilar uchun mo’ljallangan ushbu dasturining asosiy maqsadi — talabgorlarning buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit sohasidagi nazariy bilimlari hamda amaliy ko’nikmalarini chuqurlashtirish, ularning zamonaviy moliyaviy boshqaruv, hisob siyosati, xalqaro standartlar (IFRS) va audit metodologiyasini tahlil qilish hamda amalda qo’llash imkoniyatlarini aniqlashdan iborat.

Dastur quyidagi vazifalarni o’z ichiga oladi:

Moliyaviy hisobotlarning shakllanishi, tahlili va ularning ishonchliligini baholashni o’rganish;

Buxgalteriya hisobini yuritishning milliy va xalqaro me’yoriy asoslarini chuqur tahlil qilish;

Audit jarayonlarini tashkil etish, ichki nazorat tizimini baholash va audit dalillarini to’plash ko’nikmasini shakllantirish;

Korxonalar moliyaviy natijalarini tahlil qilish, moliyaviy ko’rsatkichlar asosida boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish;

Hisob-kitoblarda zamonaviy raqamli texnologiyalar va axborot tizimlaridan foydalanish ko’nikmalarini rivojlantirish;

Ilmiy yondashuv asosida iqtisodiy tahlilning analitik modellarini tuzish va ularning natijalarini iqtisodiy qarorlar qabul qilishda qo’llash.

Malakaviy imtihon topshiruvchining bilimiga, tayyorgarligiga va ko’nikmalariga qo’yiladigan talablar:

- Buxgalteriya hisobi, moliyaviy tahlil va auditning asosiy nazariy tushunchalarini chuqur bilish;

- Moliyaviy hisobot shakllari (balans, foyda va zarar hisobotlari, pul oqimlari hisobotlari va boshqalar) tuzish hamda ularni tahlil qila olish;

- Milliy va xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (BHXS va IFRS) talablari bilan ishlash, ularni amaliyotda qo’llash;

- Audit jarayonlarini rejalashtirish, dalillarni to’plash, tahlil qilish va xulosalar tuzish ko’nikmalariga ega bo’lish;

- Iqtisodiy tahlil uslublarini, moliyaviy koeffitsientlar, trend va faktor tahlilini qoʻllay olish;
- Moliyaviy va boshqaruv hisobi tizimlarini, shuningdek, elektron buxgalteriya dasturlari (1C, QuickBooks, ERP va boshqalar) bilan ishlashni bilish;
- Raqamli texnologiyalar, Big Data, Data Mining va axborot xavfsizligi asoslarini bilish;
- Tahliliy fikrlash, iqtisodiy muammolarga ilmiy yondashuv asosida yechim topish malakasiga ega boʻlish.

I BOʻLIM. BUXGALTERIYA HISOBI.

Oʻzbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobining islohoti va uning bosqichlari. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash, diversifikatsiyalash va liberallashtirish sharoitida buxgalteriya hisobi nazariyasining asoslari.

Xoʻjalik yurituvchi subʼektlarida buxgalteriya hisobini tashkil etish va yuritishni uslubiy asoslarini belgilovchi meʼyoriy hujjatlar. Buxgalteriya hisobining mohiyati va asosiy vazifalari. Buxgalteriya hisobining asosiy tamoyillari va ularning ahamiyati. Buxgalteriya hisobi obʼektlari va ularni turkumlash. Oʻzbekiston Respublikasida hisob siyosati va uning ahamiyati. Hisob siyosatining oʻrni va uni xalqaro standart talablari asosida takomillashuvi. Oʻzbekiston Respublikasida buxgalteriya hisobi va hisobotining xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish masalalari. Buxgalteriya hisobi predmetining zamonaviy taʼrifi. Buxgalteriya hisobi metodi va uning asosiy elementlarining turlicha talqini. Buxgalteriya hisobining kontseptual asoslarini takomillashuvi. Moliyaviy holat toʻgʻrisida (Buxgalteriya balansi)gi hisobot va uning mohiyati, mohiyati hamda takomillashtirish masalalari. MHXS asosida “Hisob siyosati”ni ishlab chiqish.

Buxgalteriya hisobining hisobvaraqlar (schyotlar) rejasi va uni takomillashtirish yoʻlidagi izlanishlar. Baholash, uning bozor iqtisodiyoti sharoitidagi tamoyillari. Mahsulot tannarxini kalkulyatsiya qilishning maqsadi, vazifalari, turlari va uni qoʻllashdagi muammolar. Hujjatlashtirish va inventarizatsiya hamda ularni rasmiylashtirishga qoʻyilgan zamonaviy talablar. Buxgalteriya hisobi registrlari va shakllari, ularni takomillashtirish istiqbollari.

Buxgalteriya hisobida moliyaviy hisobot, uning mohiyati va ahamiyati. Moliyaviy hisobotni tuzishning kontseptual asoslari. Hisobot turlari va ularning mazmuni. Zamonaviy boshqaruv tizimida moliyaviy hisobotning tutgan oʻrni, mohiyati va unga qoʻyilgan talablar. Buxgalteriya axborotidan foydalanuvchilarni guruhlashtirish va ularning axborotdan foydalanish yoʻnalishlari. Xususiy mulkchilik, kichik biznes va tadbirkorlikka yanada keng yoʻl ochib berishda buxgalteriya hisobining roli. Fermer xoʻjaliklarida soddalashtirilgan buxgalteriya hisobini tashkil etish. Kasanachilik ish oʻrinlarini ochgan korxonalarda buxgalteriya hisobining oʻziga

xos jihatlari. Xorijiy investitsiyalar ishtirokidagi korxonalarda buxgalteriya hisobini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari.

Korxonalarni modernizatsiya qilish va texnik qayta jixozlashda buxgalteriya hisobini tashkil etish masalalari. Iqtisodiyotga jalb qilingan investitsiyalarni buxgalteriya hisobining schyotlarida aks ettirish va uni takomillashtirish. Nodavlat notijorat tashkilotlarida buxgalteriya hisobini tashkil etish va uni takomillashtirish. Moliyaviy hisob to'g'risida tushuncha va uning asosiy tamoyillari. Boshqaruv hisobi va uning elementlari. «Buxgalteriya hisobi to'g'risida»gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni (Yangi tahrirdagi) va unga ayrim sharhlar. Bankrot korxonalarda buxgalteriya hisobi va uning moliyaviy hisobotini tuzish masalalari. Korxonalarning o'zaro birlashishini buxgalteriya hisobi va hisobotida aks ettirishning xususiyatlari. Konsolidatsiyalashgan (umumlashtirilgan) moliyaviy hisobotlarni tuzish va taqdim etishning kontseptual masalalari.

Xizmat ko'rsatish va servis sohasida buxgalteriya hisobini yuritish xususiyatlari. Buxgalteriya hisobining milliy standartlarining xalqaro standartlar (MHXS) bilan bog'liqligi.

1.2. Asosiy vositalar hisobi

Asosiy vositalar hisobini tashkil etishda xalqaro standartlar (MHXS-16) ni qo'llash masalalari. Asosiy vositalarning zamonaviy ta'rif, ularni turkumlash va baholashning turlicha talqini. Asosiy vositalarni qabul qilish hisobi va uni takomillashtirish. Amortizatsiya hisoblash usullari va uni qo'llashdagi ayrim muammolar. Amortizatsiya siyosatining mahsulot tannarxini kamaytirishga ta'siri. Asosiy vositalarni hisobdan chiqarish, realizatsiya qilish va boshqa chiqib ketishlarining hisobi. Asosiy vositalar bo'yicha dastlabki hujjatlarni takomillashtirish. Asosiy vositalar analitik hisobining muammolari. Asosiy vositalarni ta'mirlash hisobi. Asosiy vositalar inventarizatsiyasi, uni natijalarini rasmiylashtirish tartibi. Asosiy vositalarni ijaraga berish turlari, ularni ijarachi va ijaraga beruvchidagi hisobi. Ijara turlari. Ijara operatsiyalari hisobini takomillashtirish. Qishloq xo'jaligi texnikasini lizingga berish hisobi. Korxonalarni modernizatsiya qilish xarajatlari hisobi. Xo'jalik sub'ektlarini texnik va texnologik qayta jihozlash xarajatlari hisobi muammolari. Innovatsion faoliyat hisobini tashkil etish xususiyatlari.

1.3. Nomoddiy aktivlar hisobi

O'zbekistonda nomoddiy aktivlar hisobini tashkil etishning o'ziga xos xususiyatlari. Nomoddiy aktivlar hisobini yuritishda xalqaro tajribadan foydalanish (MHXS-38). Nomoddiy aktivlar haqida tushuncha, ularni guruhlash va baholash muammolari. Nomoddiy aktivlarni tan olish shartlari. Intellektual mulklarni baholash usullari. Nomoddiy aktivlarni qabul qilish va ularning harakatining hisobi. Nomoddiy aktivlar bo'yicha amortizatsiya summasini hisoblash usullari va tartibi. Nomoddiy

aktivlarni hisobdan chiqarish, sotish va boshqa chiqib ketishlari hisobini takomillashtirish. Gudvillni hisobga olish tartibi.

1.4. Moliyaviy investitsiyalar hisobi

Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari (MHXS-32) asosida investitsiyalar hisobini tashkil etish masalalari. Moliyaviy investitsiyalar tushunchasining zamonaviy ta'rif, uning turkumlanishi va baholanishi. Aktsiyalarning bozor qiymati va real qiymatini buxgalteriya hisobida aks ettirish. Moliyaviy investitsiyalarning ayrim turlari baholanishidagi o'zgarishlar tartibi. Qisqa muddatli va uzoq muddatli moliyaviy investitsiyalar hisobini tashkil etish usullari. Davlat va mahalliy zayom obligatsiyalari hisobi. Korxona, bank va boshqa emitentlar aktsiya, obligatsiya va boshqa qimmatli qog'ozlar harakati hisobi. Xususiylar investitsiya fondlari haqida tushuncha va uning hisobi. Fond bozorlarida yirik kompaniyalar aktsiyalari harakatining hisobi muammolari. Aktsiyalar dividendlari hisobini yuritish tartibi.

1.5. Tovar-moddiy zahiralar (TMZ) hisobi

Tovar moddiy zaxiralar hisobini tashkil etish va yuritish tartibi. TMZni hisobga olishda MHXS-2 ga asoslanish. TMZ tushunchasi, ularning turkumlanishi va ularni amaliyotda qo'llash muammolari. TMZning baholanishi. TMZni baholash usullari (FIFO, AVEKO). Tashqi iqtisodiy faoliyat shartnomalari bo'yicha kelib tushadigan TMZni baholash va hisobga olish. TMZ bo'yicha egri xarajatlar va ularni taqsimlash tartibi. TMZni ishlab chiqarishga sarflanishi hisobi. TMZni sotish va boshqa chiqib ketishini hisobi. Inventar va xo'jalik jihozlari tushunchasi, turkumlanishi va ularni hisobga olish xususiyatlari. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida materiallarni almashtirish hisobi. TMZni davriy baholash va uni hisobga olishning xususiyatlari.

1.6. Mehnatga haq to'lash hisobi

Mehnatga haq to'lash bo'yicha me'yoriy xujjatlar tarkibini takomillashtirish masalalari. Mehnatga haq to'lash tizimlari va ularni takomillashtirish istiqbollari. Mehnat va ish xaqi bo'yicha rasmiylashtiriladigan dastlabki hujjatlar va ularni umumlashtirish tartibi. Ish vaqtidan foydalanish hisobini takomillashtirish. Mehnatga haq to'lash bo'yicha yagona tarif setkasini ishlab chiqish va uni takomillashtirish. Mehnat va ish xaqi sintetik va analitik hisobini takomillashtirish. Ish xaqidan ushlanmalar hisobini takomillashtirish tartibi. Ijtimoiy soliq bo'yicha hisoblashlar hisobini takomillashtirish. Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i hisobini takomillashtirish.

1.7. Mahsulot, ish va xizmatlarni sotish hisobi

Yuqori qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan tayyor mahsulotlarni hisobga olish tartibi. Tayyor mahsulotni baholash muammolari. Jo'natilgan tovarlar, xizmat va bajarilgan ishlarni hisobi. Tayyor mahsulotni jo'natish bo'yicha hujjatlarni

rasmiylashtirish va uni takomillashtirish. Tayyor mahsulot bo'yicha analitik va sintetik hisobni yuritish. Mahsulot, bajarilgan ish va xizmatlar realizatsiyasi va uni belgilashning kassa xamda hisoblash (metodi) usullari. Hisoblash usulini qo'llashdagi muammolar. Tijorat xarajatlari hisobi. Tovar aylanmasi hisobi va uning muammolari. Savdo ustamasi hisobi. Konsignatsiya asosida amalga oshiriladigan operatsiyalar hisobi. Eksport-import operatsiyalarining hisobi. Komissiya bo'yicha tovarlarni sotish hisobini muammolari. Eksport qilinayotgan mahsulotlarning buxgalteriya hisobi va valyuta almashuv kursidagi farqlarni aks ettirish. Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida mahsulot va tovarlar eksporti va importini hisobini tashkil etilishi.

1.8. Pul mablag'lari hisobi

Korxonalarning xo'jalik aloqalari va hisob-kitob munosabatlari. Milliy valyutadagi pul mablag'lari hisobi. Xorijiy valyutadagi pul mablag'lari hisobi. Kassa operatsiyalarini yuritish tartibi. Hisob-kitob schyoti bo'yicha operatsiyalarning hisobi. Valyuta mablag'larining hisobi. Pul hujjatlari hisobi. Yo'ldagi pul mablag'lari hisobi. Hisobdor shaxslar bilan hisob-kitoblar bo'yicha muammolar. Kurs tafovuti tushunchasi va uni buxgalteriya hisobida aks ettirish. Har xil debitor va kreditorlar bilan hisob-kitob, ular bo'yicha qarzdorlikni kamaytirishda buxgalteriya hisobining o'rnini va roli.

1.9. Majburiyatlar hisobi

Majburiyatlar hisobi bo'yicha buxgalteriya hisobi milliy standartlarini joriy etish muammolari. Xaridor va buyurtmachilar bilan hisob-kitoblar hisobi. Mol etkazib beruvchi va pudratchilar bilan hisob-kitoblar. Olingan va berilgan bo'naklar. Turli debitor va kreditorlar bilan hisoblashishlarni buxgalteriya hisobida yuritish. Debitor qarzdorlikni baholash va uni moliyaviy natijalarga ta'siri. Da'volar va moddiy zararni qoplash yuzasidan hisoblashishlar hisobini takomillashtirish. Byudjetdan tashqari to'lovlar bo'yicha hisoblashishlar hisobi. Ta'sischilar bilan hisoblashishlar hisobi. Filiallar va sho'ba korxonalar bilan hisoblashishlar hisobi. Qo'shma korxonalar faoliyati bo'yicha operatsiyalar hisobi. Umumdavlat soliqlari bo'yicha hisob-kitoblar hisobini takomillashtirish. Mahalliy soliqlar bo'yicha hisob-kitoblar hisobini takomillashtirish. Xo'jalik yurituvchi sub'ektlarda yagona soliq to'lovini hisobga olish xususiyatlari. Ijtimoiy infratuzilmaga ajratmalar hisobi mummolari. Majburiyatlar bo'yicha buxgalteriya hisobi milliy standartini ishlab chiqishning zaruriyati. Bank kreditlarining turlari va ularni hisobga olish tartibi. Bankning qisqa muddatli kreditlari hisobi bo'yicha muammolar. Bankning uzoq muddatli kreditlari hisobini takomillashtirish. Bank ssudalari bo'yicha foizlarni hisobga olish tartibi.

Qarz mablag'larining turlari va hisobga olish tartibini takomillashtirish. Qarzlarni bo'yicha foizlarni hisobga olish tartibi. Bank krediti foizlarini hisoblash va to'lash

tartibini hisobi. Tijorat banklari balansiga nochor korxona aktivlarini o'tkazish muammolari.

1.10. Moliyaviy natijalar hisobi

Moliyaviy natijalarning tashkil topishi, tuzilishi va shakllanish tartibi. Xo'jalik yurituvchi sub'ektlarda moliyaviy natijalarini aniqlash va uni hisobda aks ettirish. Boshqa sotishlardan ko'rilgan moliyaviy natijalar hisobi. Moliyaviy faoliyatdan olingan foyda va zararlar hisobi. Investitsion faoliyatdan olingan moliyaviy natijalar hisobi. Taqsimlanmagan foyda (zarar) bo'yicha operatsiyalar hisobi. Ulush va aktsiyalarga qo'yilgan daromadlar bo'yicha muassasalar bilan hisob-kitob bo'yicha muammolar. Boshqa aktivlar realizatsiyasi hisobi. Moliyaviy natijalarni hisobga oluvchi tranzit schyotlarni takomillashtirish masalalari.

1.11. Korxona o'z mablag'lari manbalarining hisobi

Aktsiyadorlik jamiyatlarida ustav kapitalini shakllantirish muammolari. Ustav kapitali va qo'shilgan kapital hisobi. Rezerv kapitali hisobi. Xususiylashtirilgan korxonada ustav kapitali hisobi. Aktsiyadorlik kapitali hisobi muammolari. Ustav kapitaliga qo'yilgan ulushlar hisobi. Auktsion va tanlovda mulkni sotib olish bilan bog'liq operatsiyalar hisobi. Boshqa korxonalardan tushgan mablag'lar hisobi. Davlat grant va subsidiyalari hisobi. Turli manbalar hisobidan moliyalashtirishlar hisobini takomillashtirish. Dividendlarni hisoblash usullari, ulardan foydalanish va ularni buxgalteriya hisobida aks ettirish muammolari. Taqsimlanmagan foyda (qoplanmagan zarar) hisobini takomillashtirish.

1.12. Buxgalteriya (moliyaviy) hisoboti

O'zbekiston Respublikasining "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq yillik moliyaviy hisobot tuzishning asosiy tamoyillari va unga qo'yiladigan zamonaviy talablar. Moliyaviy hisobotning tarkibi va mazmuni. Moliyaviy hisobot moddalarini baholash tartibining muammolari. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida moliyaviy hisobot shakllarini takomillashtirish. Moliyaviy hisobotning elementlari va ularni baholash tartibi. Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobotni tuzish va taqdim etish tartibi. Moliyaviy holat to'g'risidagi (Buxgalteriya balansi) hisobot. Yalpi daromadlar to'g'risidagi (Moliyaviy natijalarni shakllantirish) hisobot. Pul oqimlari to'g'risidagi hisobot. Xususiylashtirilgan kapital to'g'risidagi hisobot. Moliyaviy hisobotlarga izoxlar, tushuntirish xatlari va ma'lumotnomalar. Aktsiyadorlik jamiyatlarida moliyaviy hisobotlarni MHXS asosida takomillashtirish. Statistika, moliya va soliq hisobotlarini elektron shaklida taqdim etish va uni takomillashtirish masalalari

1.13. Boshqaruv hisobi va uning kontsepsiyasi

O'zbekistonda korporativ boshqaruv tizimidagi printsiplari va yondoshuvlar. Boshqaruv hisobining buxgalteriya hisobi tizimida tutgan o'rnini. Xarajatlar bo'yicha hisob registrlarining yuritilishi. Xarajat markazlari va moddiy javobgarlik markazlari bo'yicha hisobni tashkil qilish tartibi. «Mahsulot (ishlar, xizmatlar)ni ishlab chiqarish va sotish xarajatlarining tarkibi hamda moliyaviy natijalarni shakllantirish tartibi to'g'risida»gi Nizom va uning ahamiyati. Ishlab chiqarish xarajatlarining tarkibi, ularni tejash bo'yicha tashkiliy ishlarni hisobi, mahsulot tannarxini aniqlashni takomillashtirish. Unumsiz xarajatlar hisobi. Xarajat elementlari va ularning tavsifi, davr xarajatlari hisobini yuritish. Elektr va energiya resurslaridan foydalanishni hisobi va tejamkorlik bo'yicha bajariladigan ishlarni biznes-rejasini tashkiliy masalalari. Issiqlik energiyasini jahon standartlari darajasida qisqartirishning samarasini aniqlash va boshqaruv hisobida uning o'rnini. Mahsulot tannarxini kamaytirish yo'llari va ularning boshqaruv hisobiga ta'siri. Tabiatni va atrof muhitni muhofaza qilish xarajatlari hisobi muammolari. Ekologik xarajatlar hisobi va uni takomillashtirish. Mahsulot tannarxini aniqlash usullari to'g'risida tushuncha. Tannarx aniqlashning oddiy, buyurtmalar, bosqichlar va normativ usuli va uni takomillashtirish bo'yicha izlanishlar. Tannarx aniqlashning "Direkt-kosting" usulining ta'rif. Mahsulot ishlab chiqarishda zararsizlik nuqtasini aniqlash. Boshqaruv hisobi ma'lumotlari va ulardan foydalanish. Boshqaruv hisobi ma'lumotlaridan foydalanuvchilarini guruhlash tartibi. Boshqaruv xodimlari uchun buxgalteriya hisobi va uning ma'lumotlarining zaruriyligi va undan foydalanishning ahamiyati. Ishlab chiqarishdagi umumiy xarajatlar hisobini takomillashtirish. Boshqaruv qarorlarini qabul qilishida buxgalteriya hisobi ma'lumotlarining o'rnini. Byudjetlashtirish va xarajatlarni nazorat qilish. Transfert bahoni shakllantirish muammolari. Korxonaning segmentar hisoboti. Investitsiya bo'yicha qaror qabul qilishida buxgalteriya hisobining ahamiyati. Boshqaruv hisobida logistik xarajatlar hisobini yuritish. Rekonstruktsiya xarajatlari hisobini yuritish. Boshqaruv hisobida strategik rejalashtirish. Boshqaruv hisobiga yo'naltirilgan yangi innovatsiyalar. Boshqaruv hisobini amaliy tashkil qilish muammolari.

1.14. Tijorat banklarida buxgalteriya hisobini tashkil etish

Tijorat banklarida buxgalteriya hisobi va hisobotini moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlariga muvofiqlashtirish masalalari. Tijorat banklari buxgalteriya hisobi tizimiga xalqaro modellar (Kontinental, Britan-amerika, Janubiyamerika)ning ta'siri. Tijorat banki hisobvaraqlar rejasini, uning asosiy bo'limlarining tavsifi. Tijorat banki analitik va sintetik hisobi. Tijorat banklarida boshqaruv hisobning mohiyati. Tijorat banki balansi va uning tuzilishining o'ziga xos xususiyatlari. Balansning aktiv va passiv tomoniga ta'riflar va ushbu sohada izlanishlar. Bank hujjatlarining turlari

va turkumlanishini takomillashtirish. Kassa muomalalari bo'yicha hujjatlarning aylanishi, naqd pulsiz hisob-kitoblar bo'yicha muammolar. Ichki bank nazorati va ichki audit: ularning vazifalari va oralaridagi tafovut. Bank nazorati bo'yicha xalqaro Bazel qo'mitasi talablari va O'zbekistonda bank kapitali etarlicligini aniqlash muammolari. Bank kapitalining shakllanishi bo'yicha muomalalarni rasmiylashtirish va ularning hisobi. Bankning ustav kapitali, uning shakllanishining xususiyatlariga doir izlanishlar. Bank tizimini yanada mustahkamlash, kapitallashuv darajasini oshirish hamda investitsiyaviy faolligini kenaytirishda buxgalteriya hisobining roli.

1.15. Tijorat banki depozit operatsiyalari va berilgan qarzlarni hisobi

Tijorat banklarida yuridik va jismoniy shaxslarning turli xil depozit jamg'armalarining turlari, hisobga olish tartibi va uni rasmiylashtirilishi bo'yicha izlanishlar. Korxona, muassasa va tashkilotlarga berilgan qisqa muddatli kreditlarni hisobi va rasmiylashtirilishini takomillashtirish. Uzoq muddatli kreditlar hisobi. Mikrokreditlar hisobi. Berilgan qarzlarni bo'yicha hisoblangan foizlarning hisobi va rasmiylashtirilishi. Maqsadli va imtiyozli kreditlarning hisobi. Muddati o'tgan kreditlar va hisoblangan foizlarning hisobini takomillashtirish. Tijorat banklarining uzoq muddatli kreditlari hisobini takomillashtirish yo'llari. Kredit portfeli tarkibini diversifikatsiyalash va uning hisobini yuritish muammolari. Tijorat banklari lizing operatsiyalari hisobini takomillashtirish yo'llari.

1.16. Tijorat banklarining qimmatli qog'ozlar bilan aktiv operatsiyalarini hisobi va rasmiylashtirilishi

Tijorat banklari tomonidan chiqariladigan aktsiya, obligatsiya, depozit va omonat sertifikatlari, veksellarni hisobga olish bo'yicha muammolar. Tijorat banklari nizom jamg'armasi o'zgarishini hisobi va uning muammolari. Tijorat banklari kapitallashuv darajasini oshirishni hisobi. Qimmatli qog'ozlarni sotib olish va sotish bo'yicha muomalalar nazoratini tashkil qilishni rasmiylashtirish va hisobga olish. Qimmatli qog'ozlarni qayta baholash va uni hisobda aks ettirish. Tijorat banklarini investitsion faoliyatini hisobi. Hisob-kitob va joriy schetlarni ochish, yuritish va yopish tartibi. To'lov-topshirig'i, to'lov-talabnomasi, akkreditiv vositasi hamda plastik kartochkalarda hisoblashishni rasmiylashtirish tartibi va hisobini yuritilishini takomillashtirish. Xorijiy investitsiyasini jalb qilishni buxgalteriya hisobida aks ettirish. Tijorat banklarining tashqi qarzlarni hisobi. Tijorat banklarida moliyaviy dastaklar hisobi.

1.17. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari: ahamiyati va tavsifi

Moliyaviy hisobotlarni xalqaro buxgalteriya standartlari asosida taqdim etish asoslari. “Moliyaviy hisobotlarni taqdim etish IAS-1”. Kapitaldagi o'zgarishlar to'g'risidagi hisobot shakli va uning tuzilishi. Xalqaro moliyaviy hisobotlarni sharhlash qo'mitasining faoliyati. Hisob siyosatini tuzish. 8-son BHXS – “Hisob siyosati, hisob baholaridagi o'zgarishlar va xatolar”. Hisob siyosatida buxgalteriya baholari va o'zgarishlarini hisobga olish. Kapitalizatsiya qilinadigan va qilinmaydigan xarajat moddalarini aniqlash va hisobga olish. Uzoq muddatli moddiy aktivlarga eskirish hisoblash usullari. Gudvilni hisobga olish. Sotib olingan va sotib olinmagan gudvil. Uzoq muddatli nomoddiy aktivlarni qayta baholash va hisobdan chiqarish hisobi. Sotish uchun muljallangan uzoq muddatli aktivlar va davom etmaydigan faoliyat hisobi. Aktivlarni qadrsizlanishi. Aktivlarni qadrsizlanishini baholash va qayd etish jarayonlari. Tovar moddiy zahiralari hisobi. Tovar moddiy zahiralari hisobga olishda xarajatlar hisobi. Tovar moddiy zahiralari hisobga olishda xarajatlar hisobi. Sof fotish qiymat usulini mazmuni va uni hisobimi yuritish. Biologik aktivlar va ularni turkumlanishi.

Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayd etish va baholash usullari. Davlat grantlari asosida tashkil etilgan biologik aktivlar hisobi. Haqqoniy qiymatda baholash manbalari. Haqqoniy qiymatni baholash uchun qo'llaniladigan usullar uchun ma'lumotlar ijarasi. Chet el valyutasidagi operatsiyalar hisobi. Funktsional valyuta tushunchasi va ularni hisobga olish. Moliyaviy hisobotlardagi tuzatishlar va hisobotlarni tuzish. Moliyaviy hisobotdagi ma'lumotlarni yoritib berish.

1.18. Byudjet hisobi va hisoboti

Byudjet hisobi ob'ektlarining iqtisodiy mazmuni. Moliya organlari, g'aznachilik va uning xududiy bo'linmalari, davlat maqsadli jamg'armalarini taqsimlovchi organlarda byudjet hisobini tashkil etishning uslubiy va me'yoriy-xuquqiy asoslari. Moliya organlari, g'aznachilik va uning xududiy bo'linmalari, davlat maqsadli jamg'armalarini taqsimlovchi organlarda byudjet hisobida qo'llaniladigan hisob xujjatlari va registrlari hamda hisobvaraqlar. Byudjet hisobining axborot tizimlari va ulardan foydalanish. Davlat byudjeti va davlat maqsadli jamg'armalari byudjeti daromadlari, xarajatlari hisobining maqsadi va vazifalari. G'azna ijrosi sharoitida davlat byudjeti va davlat maqsadli jamg'armalari byudjeti daromadlari va xarajatlarning ijrosi hisobi. Davlat byudjeti va davlat maqsadli jamg'armalari byudjeti daromadlari va xarajatlarni buxgalteriya hisobi hisobvaraqlari va hisob registrlarida aks ettirish. Davlat byudjeti va davlat maqsadli jamg'armalari byudjeti daromadlari va xarajatlarning analitik va sintetik hisobi. Byudjet ssudalari, uning byudjet ijrosi jarayonidagi ahamiyati. Byudjet ssudalari hisobining maqsadi va vazifalari. Byudjet ijrosi jarayonida byudjetlar o'rtasida sodir bo'ladigan hisoblashlar hisobi. Berilgan va olingan mablag'lar bo'yicha byudjet ijrosi davrida

yuzaga keladigan o'zaro hisoblashishlarning hisobi. Byudjet ssudalari va byudjetlar o'rtasida sodir bo'ladigan hisoblashishlarni hisobning axborot tizimlarida aks ettirish. Davlat byudjeti va davlat maqsadli jamg'armalari byudjeti ijrosi bo'yicha natijalarni aniqlash tartibi. Davlat byudjeti va davlat maqsadli jamg'armalari byudjeti ijrosi bo'yicha davriy hisobotlarni shakllantirish. Davlat byudjeti va davlat maqsadli jamg'armalari byudjeti ijrosi bo'yicha hisobotlarning axborot imkoniyatlari. Byudjet tashkilotlarida byudjet hisobini tashkil qilishning maqsadi va vazifalari. Byudjet tashkilotlarida yuritiladigan hisob shakllari. Byudjet tashkilotlarida smetalar ijrosi hisobi bo'yicha foydalaniladigan hisob hujjatlari, ularning tayinlanishi, rasmiylashtirish texnikasi va tartibi. Sintetik va analitik hisob registrlari va ularga yozuvlar qilish tartibi. Byudjet tashkilotlarida byudjet hisobini tashkil etishda axborot tizimlari. Byudjet tashkilotlarida daromadlar va xarajatlar smetasi va ularni tuzish tartibi. Byudjet tashkilotlarida shtatlar jadvalini tuzishning hususiyatlari. Byudjet mablag'lari bo'yicha smeta xarajatlarini tuzish tartibi va ularni ijrosi hisobi. Byudjetdan tashqari mablag'lar bo'yicha daromadlar va xarajatlar smetasini tuzish va ular ijrosi hisobining hususiyatlari. Byudjet tashkilotlarida asosiy vosita va nomoddiy aktivlar hisobini tashkil etishning maqsadi va vazifalari. Asosiy vosita va nomoddiy aktivlarning analitik va sintetik hisobi. Byudjet tashkilotlarida asosiy vosita va nomoddiy aktivlarni kirim qilinishi hamda hisobdan chiqarilishi hisobi. Byudjet tashkilotlarida asosiy vositalarning eskirish hisobi. Byudjet tashkilotlarida asosiy vositalarni ta'mirlash xarajatlari hisobi. Byudjet tashkilotlarida asosiy vositalarni baholanishi va buxgalteriya hisobida aks ettirilishi. Asosiy vositalar va nomoddiy aktivlar hisobini yuritishda hisobning axborot tizimlari. Byudjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralari hisobini tashkil etishning maqsadi, vazifalari. Byudjet tashkilotlarida material qiymatliklarning sotib olinishi va sarflanishi hisobi. Hisobvaraqlardagi byudjet va byudjetdan tashqari mablag'lar hisobining maqsadi va vazifalari. Byudjet va byudjetdan tashqari mablag'lar bo'yicha shaxsiy hisobvaraqlarni ochish va yuritish tartibi. SHaxsiy hisobvarqalardagi byudjet va byudjetdan tashqari mablag'larning analitik va sintetik hisobi. Byudjet va byudjetdan tashqari mablag'lar bo'yicha hisobvaraqlarni yopish tartibi. Byudjet tashkilotlarida kassa operatsiyalari hisobini tashkil etish. Kassa operatsiyalari bo'yicha hisob xujjatlarini yuritish va kassa hisobotini shakllantirish. Kassa muomalalarini hisobvaraqlar va hisob registrlarida aks ettirish. Boshqa pul mablag'lari hisobi. G'azna ijrosi sharoitida byudjet tashkilotlarining yuridik va moliyaviy majburiyatlarini g'aznachilik organlarida ro'yxatdan o'tkazish. Byudjet tashkilotlarida mol etkazib beruvchilar va xaridorlar bilan hisoblashuvlar hisobi. Boshqa turli debitor va kreditor majburiyatlar bo'yicha hisoblashuvlar hisobi. Byudjet tashkilotlarida xizmat safari xarajatlari bo'yicha hisobdor shaxslar bilan hisoblashuvlar. Kamomadlar bo'yicha hodimlar bilan hisoblashuvlar hisobi. Byudjet tashkilotlarida mehnat va unga haq to'lash hisobini tashkil etish hamda uning vazifalari. Byudjet tashkilotlarida mehnat va unga tenglashtirilgan to'lovlar hisobi.

Stipendiya to'lovlari, pensiya va nafaqalar bo'yicha to'lovlar hisobi. Ish haqiga nisbatan majburiy ushlanmalar hisobi. Byudjet tashkilotlarida mehnat haqi bo'yicha yagona ijtimoiy to'lovlar hisobi.

1.19. Korxonalarni soliqqa tortish va uning hisobi.

Yuridik shaxslar daromadlari (foydasini)ni soliqqa tortish hisobi. Qo'shilgan qiymat solig'i (QQS) va uning hisobini takomillashtirish. Aktsiz solig'i, uni hisoblash tartibi va buxgalteriya hisobida aks ettirish. Mulk solig'i va uni takomillashtirish muammolari. Tabiiy boyliklardan foydalanganlik solig'i muammolari. Kichik biznes korxonalari uchun soddalashtirilgan soliqqa tortish tizimi va uning hisobini takomillashtirish. Mahalliy soliqlar va ularning hisobini takomillashtirish. Yagona yer solig'i hisobi muammolari. Boshqa umumdavlat soliqlari hisobi sohasidagi izlanishlar. Boshqa majburiy to'lovlar hisobini takomillashtirish. Soliq va bojxona imtiyozlarining buxgalteriya hisobida aks ettirish masalalari.

II BO'LIM. IQTISODIY TAHLIL

2.1. Iqtisodiy tahlilning nazariy asoslari

Iqtisodiy tahlilning nazariy asoslari. Iqtisodiy tahlil va bilish nazariyasi. Iqtisodiy tahlil va dialektikaning muhim kategoriyalari. Iqtisodiy tahlildagi komplekslik va tizimli yondoshuv. Iqtisodiy tahlilning mazmuni. Iqtisodiy tahlil fanining predmeti va obyekti. Analitik ishning asosiy bosqichlari va ularni bajarishdagi ketma-ketliklar. Tashqi tahlil natijalaridan foydalanuvchilar va ularning manfaatdorligi. Ichki tahlil natijalaridan foydalanuvchilar va ularning manfaatdorligi. Iqtisodiy tahlilning asosiy usullari va texnikasini takomillashtirish. Tahlilning an'anaviy va iqtisodiy matematik usullari. Tahlilning taqqoslash usuli. Natijaviy ko'rsatkichlarga ta'sir qiluvchi omillarni aniqlashning zanjirli bog'lanish (almashtirish) usuli. Tahlil hisob-kitoblarida balansli bog'lanish usulidan foydalanish. Iqtisodiy tahlilning iqtisodiy matematik usullari. Tahlilda koeffitsiyentlar, indekslar, o'rtacha ko'rsatkichlar va boshqa statistik usullardan foydalanish tartibi. Iqtisodiy tahlilning turlari. Iqtisodiy tahlil turlarini turkumlashtirish. Joriy, tezkor va istiqbolli tahlilni tashkil qilish. Ichki xo'jalik, makro va mikro darajadagi iqtisodiy tahlil va korxona faoliyati tahlili uslubiyoti. Funksional qiymatli tahlil tushunchasi, tamoyillari va vazifalari. Texnik masalalarini yechishda funksional-qiymatli tahlildan foydalanish. Ishlab chiqarish samaradorligini oshirishda kompleks iqtisodiy tahlilning o'rni. Xo'jalik faoliyati tahliliga tizimli yondoshuv. Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish rezervlari va omillarini turkumlashtirish hamda kompleks baho berish usuli.

2.2. Iqtisodiy tahlilning axborot manbalari

Iqtisodiy tahlilning axborotlar tizimi. Korxonalar xo'jalik faoliyatida qo'llaniladigan ko'rsatkichlar tizimi. Tahlilning tashqi va ichki axborot manbalari.

Tashqi axborotlarni shakllanishi. Moliyaviy hisobot shakllari iqtisodiy tahlilning axborot manbasi. Buxgalteriya balansidagi aktiv moddalarning analitik ahamiyati va ularni turkumlash. Buxgalteriya balansidagi passivdagi moddalarning analitik ahamiyati va ularni turkumlash. Buxgalteriya balansidagi aktiv va passiv moddalarning haqqoniyligini tekshirish usullari. Auditorlik xulosalarining tahlil uchun ahamiyati. Tahlilning boshqa ma'lumot manbalari. Axborotlarga analitik ishlov berish va xo'jalik faoliyati tahlili ko'rsatkichlar tizimini shakllantirish. Iqtisodiy axborotlarga kompyuterlarda analitik ishlov berishni tashkil qilish va uning tahlili.

2.3. Moliyaviy natijalar va rentabellik tahlili

Moliyaviy natijaning tarkibi va tuzilishi, ularning tahlili. Mahsulot (ish va xizmatlar) sotishdan olingan sof tushum tahlili. Sotilgan mahsulot (ish va xizmatlar) ishlab chiqarish tannarxi tahlili. Ayrim faoliyat turlari bo'yicha moliyaviy natijalarning haqiqiy hajmini baholash tartibi. Moliyaviy natijalarni xarakterlovchi ko'rsatkichlar tizimi. Mahsulot (ish va xizmatlar) sotishdan olingan yalpi moliyaviy natija tahlili muammolari. Moliyaviy faoliyatning daromad va xarajatlari tahlili masalalari. Soliq to'langunga qadar moliyaviy natijalarning shakllanishining tahlili. Foydaning ishlatilishi tahlilini takomillashtirish. Mahsulot realizatsiyasidan olingan foydaga ta'sir qiluvchi omillarni baholash. Realizatsiyadan olingan foydaga davr xarajatlari darajasi o'zgarishining tahlilini takomillashtirish. Davr xarajatlari tahlili muammolari. Foyda summasini ko'paytirishga ta'sir qiluvchi omillar tahlili. Mahsulot (ish va xizmatlar) tannarxini va davr xarajatlarining mutloq summasini kamaytirish; ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot tannarxini kamaytirishni rag'batlantirish hisobidan korxonalar raqobatdoshligini oshirish; realizatsiyadan olingan tushumda marjinal daromadning salmog'ini oshirishni tahlili. Realizatsiyadan olingan foydaning o'zgarishiga har bir omilning ta'sir darajasi tahlili. Realizatsiyadan olingan haqiqiy foyda darajasiga ta'sir qiluvchi omillarga umumiy analitik baho berish. Korxonaning rentabellik ko'rsatkichlari tizimi va ularning o'zaro aloqasi. Rentabellik ko'rsatkichlarini hisoblash usullari. Rentabellik darajasiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili masalalari. Korxonaning rentabellik darajasi va mablag'lar aylanishining samarali foydalanish ko'rsatkichlarini baholash tartibi.

2.4. Korxonaning moliyaviy holati tahlili.

Moliyaviy barqarorlik va to'lovga qobiliyatlilik ko'rsatkichlar tahlili. Umumiy va xususiy, intensiv va ekstensiv ko'rsatkichlar tahlili. Korxonaning moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari: avtonomlik koeffitsiyenti; jami mulkdagi asosiy vositalarning real qiymati koeffitsiyenti; o'z va qarzga olingan mablag'lar nisbati koeffitsiyenti; xarajat va zahiralarning o'z manbalari bilan ta'minlanish koeffitsiyenti; sof mobil mablag'larning jami mobil mablag'larga nisbati koeffitsenti va boshqa moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlari tahlili. Ushbu ko'rsatkichlarni hisoblash metodikasidagi mavjud muammolar va ularni takomillashtirish yo'llari. Korxonaning

joriy to'lovga qobiliyatliligi va uni aniqlash yo'llarini takomillashtirish. Qoplash va likvidlik ko'rsatkichlarining iqtisodiy mohiyati va ularni hisoblash tartibi. Joriy likvidlik ko'rsatkichining o'zgarishiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili. Debitorlik qarzlarning likvidligiga baho berish. Korxonaning moliyaviy barqarorlik va to'lovga qobiliyatligiga baho berish uslubiyati muammolari. Korxona balansining qoniqarsiz tuzilishiga va to'lovga qobiliyatsizligiga baho beruvchi ko'rsatkichlar tizimini takomillashtirish. Korxonalarni moliyaviy sog'lomlashtirish ko'rsatkichlari tahlili. Korxonalarning kreditga layoqatliligi darajasini baholash tartibi. Past rentabelli va iqtisodiy nochor korxonalarni tugatish jarayoniga tijorat banklarini jalb qilishning korxonalar moliyaviy barqarorligini oshirishga ta'siri tahlili. Korxonalarni moliyaviy holati bo'yicha guruhlariga turkumlash: to'lovga qobiliyatli, iqtisodiy riskli va iqtisodiy nachor; mutloq moliyaviy barqaror, normal moliyaviy barqaror, nobarqaror va inqiroz holati; normal moliyaviy barqaror, o'rtacha moliyaviy barqaror va inqiroz holatidagi moliyaviy holat. Moliyaviy holat bo'yicha guruhlariga ajratilgan korxonalarga baho beruvchi ko'rsatkichlar tizimi va ularning tahlili. "Korxonalarning moliyaviy-iqtisodiy holati tahlili va monitoringini o'tkazish uchun mezonlarni aniqlash tartibi to'g'risidagi nizom"ga muvofiq moliyaviy holatga baho beruvchi asosiy va qo'shimcha ko'rsatkichlarni tahlil qilish uslubiyoti. To'lovga qobiliyatli va iqtisodiy riskli guruhga turkumlangan korxonalarga baho berish mezonlari va tahlilini takomillashtirish yo'llari. Korxonalarning moliyaviy holatiga baho berish va bankrot bo'lish ehtimolini baholashda qo'llaniladigan U.Biverning ko'rsatkichlar tizimi. Korxonalarning bankrot bo'lish ehtimolini baholash va diagnostika qilishda to'g'ri diskriminant funksiya shaklida berilgan Eduard Altmanning besh faktorli modelidan foydalanish. Aksiyadorlik jamiyatlarining bankrot bo'lish ehtimolini baholash va diagnostika qilish uchun yaratilgan model bilan turli tarmoq ishlab chiqarish korxonalari uchun mo'ljallangan modellarning farqli jihatlari tahlili. Eksportga mahsulot ishlab chiqaruvchi korxonalarning moliyaviy salohiyati tahlili. Mahsulot tannarxini pasaytirish, eksport narxlarini shakllantirishga doir yangi mexanizmlarni joriy etish, korxonalarning oborot mablag'larini to'ldirishga qaratilgan tadbirlarning korxonalar moliyaviy holatini barqarorligini oshirishga ta'siri tahlili.

2.5. Korxonaniig samaradorlik va ishchanlik faolligini baholovchi ko'rsatkichlar tahlili.

Korxonani boshqarishda xo'jalik faoliyati samaradorligi ko'rsatkichlari va ularning tasnifi. Xo'jalik faoliyati samaradorligining natijaviy ko'rsatkichlari, manbalari va omillarining o'zaro bog'liqligi tahlili masalalari. Korxonaning ishchanlik faolligiga baho beruvchi ko'rsatkichlar tizimi. Nomoddiy aktivlar, aylanma mablag'lar va asosiy vositalardan samarali foydalanish ko'rsatkichlari tahlili. Barcha aktivlar, zahiralar, debitorlik qarzlari, o'z kapitalining aylanish koeffitsiyentlari va ushbu ko'rsatkichlarni hisoblash va tahlil qilish yo'llari. Korxonadagi mavjud

mablag'lardan samarali foydalanishni xarakterlovchi ko'rsatkichlar tizimi tahlili masalalari. Asosiy fond va material resurslaridan samarali foydalanish ko'rsatkichlarini tahlili. Korxonalarni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik qayta jihozlash, zamonaviy, moslashuvchan texnologiyalarni keng joriy etish natijasida samaradorlik ko'rsatkichlarini oshirishga baho berish yo'llari. Nochor, istiqbolsiz ishlab chiqarishlar negizida yangi zamonaviy ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil etish choralari bo'yicha ko'rsatkichlar tizimi va ularni baholash.

2.6. Pul mablag'lari harakatini boshqarish tahlili.

Pul mablag'larining harakatiga ta'rif berish bo'yicha turli fikrlar talqini. Pul mablag'lar oqimlarini to'g'ri va egri usullar bilan hisoblash tartibi. Faoliyat turlari bo'yicha sof pul oqimini aniqlash va baho berish. Faoliyat turlari bo'yicha pul mablag'lari oqimlarini bashoratlash masalalari. Asosiy faoliyat bo'yicha pul oqimlari harakati tahlili. Moliyaviy va investitsion faoliyat bo'yicha pul oqimlarini tahlil qilish metodikasi. Valyuta mablag'lari harakati tahlili.

2.7. Ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot tannarxi hamda foyda ko'rsatkichlarning o'zaro bog'liqligi tahlili.

Yuqori qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan mahsulotlarni ishlab chiqarishda xarajatlarni va mahsulot tannarxini pasaytirish bo'yicha qo'yilgan asosiy vazifalar. Korxonalarda texnologik jarayonlarni optimallashtirish hisobidan mahsulot tannarxini pasaytirish yo'llari tahlili. Tashqi bozorga mo'ljallangan raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqaruvchi subyektlar ishlab chiqarish xarajatlarining tahlili. Ishlab chiqarish xarajatlari tavsifi va ularni turkumlarga ajratish. Ishlab chiqarish va noishlab chiqarish xarajatlari, ishlab chiqarish va davr xarajatlari, o'zgaruvchan va o'zgarmas(doimiy) xarajatlar nazariyasi. Xarajatlarni iqtisodiy elementlari va moddalari bo'yicha tahlil qilish metodikasi. Ishlab chiqarish xarajatlari va mahsulot tannarxiga baho beruvchi natijaviy ko'rsatkichlarni tahlil qilish metodikasi. Davr xarajatlarining iqtisodiy mohiyati. Davr xarajatlari va doimiy xarajatlar o'rtasidagi tafovutlar. Davr xarajatlari tarkibi tahlilining xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga mos kelishini ta'minlash muammolari. Davr xarajatlari tarkibida hisobga olinadigan soliq va boshqa majburiy to'lovlar tahlili. Ishlab chiqarishdagi mehnatga xaq to'lash xarajatlari va ularga nisbatan qilinadigan ajratmalar tahlili. Ish xaqi fondi va unga ta'sir etuvchi omillar tahlili. Mehnat unumdorligi bilan o'rtacha ish xaqi o'rtasidagi nisbat o'zgarishining mahsulot tannarxiga ta'siri tahlili. Material xarajatlari tahlili. Material xarajatlarining o'zgarishiga me'yoriy va baho omillarining ta'siri tahlili. Bir so'mlik ishlab chiqarilgan mahsulotga to'g'ri keladigan material, mehnat xaqi va boshqa xarajatlar tahlili. Bir so'mlik tovar mahsulotiga to'g'ri keladigan xarajatlar tahlili va uni pasaytirish rezervlarini qidirib topish. Ishlab chiqarish hajmi, ishlab chiqarish xarajatlari va foyda ko'rsatkichlarining o'zaro bog'liqligi tahlilining mohiyati. Realizatsiya hajmining foydalilik nuqtasini hisoblash tartibi. Foydalilik nuqtasini aniqlashning bevosita usuli.

Bir qancha faoliyat bilan shug'ullanadigan korxonalarda zrarsizlik nuqtasini aniqlash usuli. Ishlab chiqarish va moliyaviy leveridjlar to'g'risida tushuncha. Ishlab chiqarish hajmi va ishlab chiqarish xarajatlari nisbatini optimallashtirish hisobiga foyda summasini oshirish tahlili. Marjinal daromad asosida foydani aniqlash usuli muammolari. Xo'jalik yurituvchi subyektlar kapitali strukturasi va ishlab chiqarish xajmini optimallashtirish hisobiga foyda summasini oshirish tahlili. O'ziga qarashli kapital rentabelligiga kapital tarkibidagi o'zgarish ta'sirining tahlili.

2.8. Mahsulot (ish va xizmatlar) ishlab chiqarish va sotish hajmi tahlili.

Mahsulot (ish va xizmatlar) ishlab chiqarish va sotish xajmini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi. Mahsulot (ish va xizmatlar) ishlab chiqarish va sotish tahlilining maqsadi, mazmuni va vazifalari. Ishlab chiqarilgan mahsulotning sifat ko'rsatkichlari va raqobodlashligi tahlili. Ishlab chiqarilgan mahsulot(ish va xizmatlar) assortimenti va nomenklaturasidagi o'zgarishlar tahlili. Mahsulot ishlab chiqarishning maromiyligi tahlili. Ishlab chiqarishdagi braklar va kafolat xarajatlari tahlili. Sotilgan mahsulot (ish va xizmatlar) tarkibi va dinamikasi tahlili. Sotilgan mahsulot (ish va xizmatlar)da eksport qilingan mahsulot ulushi tahlili. Eksport-import operatsiyalari natijasida olingan daromadlar va xarajatlar tahlili. Mahsulot (ish va xizmatlar) sotish bo'yicha shartnoma majburiyatlarning bajarilishi tahlili. Sotilgan mahsulot (ish va xizmatlar) xajmiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili. Ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish darajasiga baho berish. Mahsulot (ish va xizmatlar) ishlab chiqarish va sotish xajmini oshirish imkoniyatlari. Mahsulot(ish va xizmatlar) ishlab chiqarish va sotish hajm ko'rsatkichlarini tahlil qilish uslubiyotini takomillashtirish yo'llari.

2.9. Mehnat resurslari bilan ta'minlanganlik va ulardan samarali foydalanish tahlili.

Xo'jalik subyektlarining mehnat resurslarini ifodalovchi ko'rsatkichlar tasnifi, aniqlash yo'llari va tahlili. Korxonaning mehnat resurslari bilan ta'minlanishi tahlili. Ish vaqti fondi va undan foydalanish tahlili. Ish vaqti fondining o'zgarishiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili. Mehnat resurslaridan samarali foydalanishni ifodalovchi umumiy ko'rsatkichlar. Mehnat unumdorligi ko'rsatkichi va uning dinamikasi tahlili. Bir ishlab chiqarish xodimi hisobiga ishlab chiqarilgan mahsulot xajmiga ta'sir qiluvchi omillar: bir ishchi tomonidan ishlagan o'rtacha kishi-soatlarining, bir soatlik unumdorlikning, xodimlar tarkibidagi ishchilar salmog'ining va ish kuni davomiyligining o'zgarishi tahlili. Bir ishchi tomonidan ishlab chiqarilgan o'rtacha yillik mahsulot xajmining o'zgarishiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili. Mahsulot (ish va xizmatlar) xajmiga ta'sir qiluvchi mehnat omillari tahlili. Mehnat resurslaridan samarali foydalanish bo'yicha foydalanilmayotgan ichki rezervlarga baho berish. Mehnat resurslari bilan ta'minlanganlik va ulardan samarali foydalanish tahlili metodikasini takomillashtirish istiqbollari.

2.10. Uzoq muddatli aktivlar tarkibi, holati va ulardan samarali foydalanish tahlili.

Korxonalar faoliyatida uzoq muddatli aktivlarning tutgan o'rnini va roli. Korxonaning uzoq muddatli aktivlari tarkibi va dinamikasi tahlili. Asosiy vositalar tarkibi, tuzilishi va dinamikasi tahlili. Aktiv va passiv asosiy vositalar tahlili. Asosiy vositalarning texnik holatiga baho beruvchi ko'rsatkichlar tizimi va tahlili. Asosiy fondlarni yangilash, modernizatsiya qilish, texnik va texnologik yangilash ko'rsatkichlari tahlili. Asosiy vositalarning yangilanish, eskirish, yaroqlilik va xo'jalikdan chiqib ketish koeffitsiyentlariga baho berish. Uskunalarining texnik holatini tasniflovchi ko'rsatkichlar va uning tahlili. Uskunalaridan vaqt va quvvat bo'yicha foydalanish tahlili. Uskunalaridan vaqt bo'yicha foydalanishiga ta'sir qiluvchi omillar tahlili. Asosiy vositalardan samarali foydalanishga baho beruvchi ko'rsatkichlar va ulardan samarali foydalanish tahlili. Korxonaning nomoddiy aktivlar bilan ta'minlanganligi tahlili. Uzoq muddatli aktivlar tarkibida nomoddiy aktivlarning tutgan o'rniga baho berish. Nomoddiy aktivlar holati va dinamikasi tahlili. Uzoq muddatli aktivlar tarkibi, holati va samarali foydalanish tahlili uslubiyotini takomillashtirish istiqbollari.

2.11. Korxonani moddiy resurslar bilan ta'minlanishi va ulardan foydalanish tahlili.

Moddiy resurslar bilan ta'minlanganlik va ulardan samarali foydalanish tahlili. Korxonani moddiy resurslar bilan ta'minlanishi va ulardan samarali foydalanishni ifodalaydigan ko'rsatkichlar tizimi. Material qaytimi, material sig'imi, materiallarning sifati va me'yordan chetga chiqish sabablari tahlili. O'z aylanma mablag'larini aniqlash tartibi va uning moddiy resurslar bilan ta'minlashdagi ahamiyati. Ishlab chiqarish zaxiralarining holati va tarkibi tahlili. Moddiy ishlab chiqarish zaxiralarining aylanishi va unga ta'sir qiluvchi omillar tahlili. Mahsulot xajmining o'zgarishiga material resurslaridan foydalanish ko'rsatkichlarining ta'siri tahlili.

2.12. Tijorat banklarifaoliyati tahlilining xususiyatlari

Tijorat banklari to'lov qobiliyati va likvidligining xususiyatlari. Tijorat banklari tahlilining informatsion manbalari. Tijorat banklari aktivlari va passivlari tahlili. Tijorat banklari moliyaviy natijalari tahlili. Bank risklarining tahlili muammolari. Banklar faoliyatiga baho berishning SAMEL reyting tizimi va uni O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari. Qimmatli qog'ozlar va veksel operatsiyalari tahlili. Bank daromadlari va xarajatlari tahlili. Tijorat banklari balansi tahlili va uning reytingini aniqlash tartibi. Bank kapitalining yetarlilik darajasi ko'rsatkichini baholash. Tijorat banklarining joriy likvidlik koeffitsienti va unga ta'sir qiluvchi omillar tahlili. Tijorat banklari kredit portfeli va uning tarkibi diversifikatsiyalashuvining tahlili.

III BO'LIM. AUDIT

3.1. Rivojlangan bozor iqtisodiyoti sharoitida auditning roli.

O'zbekistonda iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida auditning konseptual asoslari. Nazorat-iqtisodiy boshqarishning zaruriy qismi. O'zbekiston Respublikasida nazorat tizimi. Davlat nazoratining turlari. Moliyaviy nazorat va uni muammolari. Davlat byudjeti nazorati va uning tashkiliy asoslari. Bozor iqtisodiyoti sharoitida auditni tashkil etilishi va uning tutgan o'rni, roli. Auditning shakllanish, rivojlanish tarixi va uni rivojlantirish istiqbollari. Auditorlik faoliyatining huquqiy asoslari. O'zbekiston Respublikasining "Auditorlik faoliyati to'g'risida"gi Qonuni va unga sharhlar. Auditorlik tashkilotlari faoliyatini yanada takomillashtirish va ular ko'rsatayotgan xizmatlar sifati uchun mas'uliyatni oshirish masalalari.

3.2. Auditning turlari, ularning mazmuni va ahamiyati.

Auditning maqsadi va uning segmentlari. Ichki va tashqi audit haqida tushincha, ular o'rtasidagi tafovut va o'xshashliklarni taqqoslash. Korxona ichki audit tizimi va tamoyillari. Ichki auditning ahamiyati va zarurligi, uning boshqaruv tizimining bir qismi ekanligi. Tashqi audit-uning maqsadi, vazifalari va faoliyat doirasi. Tashqi audit tomonidan ko'rsatiladigan kasbiy xizmatlar va ularni takomillashtirish. Tashqi auditning yuridik huquqlari va me'yorlari bo'yicha izlanishlar. Auditning boshqa xususiyatlar bo'yicha turkumlanishi, ularning tavsifi, maqsad va vazifalari.

3.3. Audit standartlari.

Audit standartlarining maqsadi va asosiy tamoyillari. Xalqaro audit standartlariga qisqacha ta'rif. Auditning xalqaro standartlari (AXS)ni ishlab chiqish zaruriyati. Auditorlik faoliyatining milliy standartlarining umumiy mazmuni. Auditning xalqaro standartlari (AXS). Ichki auditni o'tkazish norma va talablari. Auditorning kasbiy etikasi, uning mas'uliyati va javobgarligi bo'yicha izlanishlar. Auditor va mijozning o'zaro munosabatlarini takomillashtirish.

3.4. Auditorlik tekshiruvini tashkil qilish uslubi.

Boshqaruv nazorati umumiy tizimida ichki auditning o'rni. Tashqi auditorning ichki audit bilan aloqasi. Transmilliy korporatsiyalarda ichki auditni tashkil qilish muammolari. Tashqi auditorlarning vazifalari. Auditorlik tekshiruv dasturlarini ishlab chiqish tartibi. Tekshiruv natijalarini baholash tartibi. Audit natijalarini boshqa tekshiruv ma'lumotlari bilan taqqoslashga doir izlanishlar. Kompyuter informatsion tizimidan foydalanib nazorat qilish. Auditorlik tekshiruvining sifatini nazorat qilish. Auditorlik dalillari olinish manbalari, usullari va ularning funksiyalari. Auditorlik tekshiruvlarida muhimlikni baholashni takomillashtirish. Auditorlik risklari va ularni guruhlanishi. Tanlanma usullari: statistik va nostatistik tasodifiy tanlov muammolari.

Ichki audit tizimida informatsion texnologiyalarni qo'llash muammolari. Auditorlik hisobotlariga qonun bo'yicha qo'yiladigan talablar. Auditorlik tekshiruv ma'lumotlarining ishonchligini aniqlash. Audit jarayonida aniqlangan kamchiliklarga tegishli tavsiyalar berish. Auditorlik xulosalarni rasmiylashtirish. Auditor tomonidan boshqaruv uchun hisobot topshirishni takomillashtirish. Auditorlik hisobotlarini rasmiylashtirish tartibi.

3.5. Umumiy audit o'tkazish uslubiyoti

Audit o'tkazish tartibini tashkil qilish va uning uslubiy jihatlarini takomillashtirish. Nazorat testlari va sotish ustidan nazorat jarayonlarini takomillashtirish. Sotish va daromad olish jarayonini audit qilish tartibi. Pul mablag'larining auditi: kassa, bankdagi pul mablag'lari, hisobdor shaxslar bilan hisoblashishlar auditi. Sotib olish sikli auditini takomillashtirish. Debitorlik va kreditorlik qarzlari auditi. Ishlab chiqarish, sotilgan mahsulot tannarxi va moddiy zahiralar qoldiqlari jarayonining auditi muammolari. Mahsulotlar tannarxini pasaytirishni imkoniyatlarini aniqlash va auditorlik hisobotlarida aks ettirish tartibi. Uzoq muddatli aktivlar auditi bo'yicha izlanishlar. Majburiyatlar va kapital auditini takomillashtirish. Boshqaruv auditi va uning asosiy bosqichlari. Moliyaviy natijalar va foydaning ishlatilishi auditi. Hisoblashishlar va kredit operatsiyalari auditi. Byudjet va byudjetdan tashqari fondlar bilan hisoblashishlar auditi masalalari. Mehnat va ish haqi fondining auditi muammolari. Qimmatli qog'ozlar bilan bog'liq muomalalarning auditini takomillashtirish.

3.6. Bank auditi va uning huquqiy asoslari.

Banklarda tashqi auditni auditning xalqaro standartlari (AXS)ga muvofiq o'tkazish tartibi. Bank faoliyati auditining asosiy normalari, standartlari va o'tkazish tartibi. Bank auditining huquqiy asoslari. Ichki va tashqi bank auditi. Tashqi bank auditining maqsadi va faoliyat doirasi. Moliyaviy hisobot tahliliga umumiy tavsifnoma. Moliyaviy hisobotlardagi ma'lumotlarni tashqi audit tomonidan tasdiqlash tartibi. Bank auditi konsepsiyasini takomillashtirish. Xalqaro audit standartlarining tarkibi va bank auditida qo'llanilishi. Tijorat banklarida ichki bank auditining xususiyatlari. Kredit faoliyatining auditi. Kredit va qimmatli qog'ozlar bozorida banklar faoliyatini nazorat qilish yo'llari. Tijorat banklarida asosiy vositalar, materiallar va nomoddiy aktivlar hisobini auditorlik tekshiruvidan o'tkazish. Chet el investitsiyasini jalb etilishining auditi. Qimmatli qog'ozlar bo'yicha operatsiyalar auditi. Kassa operatsiyalarining auditi. Tijorat banklari daromadlari va xarajatlari auditi. Soliq va boshqa to'lovlar bo'yicha hisoblashishlar auditi. Valyuta nazorati va valyuta bilan tartibga solishni tashkil qilishning auditi. Kredit tashkilotlari auditi. Tijorat banklarida ichki bank operatsiyalarining auditi. Tijorat banklarining xalqaro bozorlarda amalga oshirgan operatsiyalarining auditi. Tijorat banklarining tashqi majburiyatlarini audit qilishdagi muammolar. Tijorat banklarida ichki audit faoliyati

ko'lamini kengaytirish masalalari. Tijorat banklarining kapitali yetarliligini audit qilish tartibini takomillashtirish.

3.7. Noishlab chiqarish sohasida auditning xususiyatlari.

Tovar va fond birjalari auditorlik tekshiruvlarining xususiyatlari. Investitsion institutlar faoliyati auditining xususiyatlari. Pensiya fondi, jamoat fondlari va boshqa fondlar auditorlik tekshiruvi tartibi. Sug'urta kompaniyalari faoliyatini auditni qilishni tashkiliy masalalari. Markazlashgan va xorij manbalari hisobiga amalga oshiriladigan investitsiyalar auditni. Operatsion auditni rivojlantirish muammolari. Texnologik audit innovatsion faoliyatning metodi.

Tayanch doktorantura (PhD)ga kiruvchilar uchun sinov imtihonining javoblarini baholash umumiy mezonlari

Ball	Bilimdarajasi
1	2
86-100	Javoblarida fanning mavzulari va savollari bo'yicha ijodiy fikrlash mavjud bo'lsa, mamlakatimizda modernizastiyalash jarayonlarini jadallashtirish, demokratik islohatlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konstepstiyasidan kelib chiqqan vazifalarni bajarish yo'llari o'z aksini topgan bo'lsa, qo'yilgan muammoni yechish bo'yicha tavsiyalar bergan bo'lsa, savol bo'yicha javobda mustaqil mushohada yuritilgan bo'lsa, tavsiyalarni amaliyotga qo'llash tartiblari ko'rsatilgan bo'lsa
71-85	O'z javobida qo'yilgan savol bo'yich amustaqil mushohada yuritgan bo'lsa, ularning mohiyatini deyarli to'liq ochib bergan bo'lsa, qo'yilgan muammoni yechish bo'yicha o'z tavsiyalarini bergan bo'lsa
55-70	Javobida fan bo'yicha variantga kiritilgan savollarga qisman javob berganbo'lsa, asosiy tushunchalarga bergan izohi kam bo'lsada, mavjud bo'lsa
0-54	Javobidaqo'yilgan savol mazmuni umuman yoritilmagan bo'lsa, izohlar mavjud bo'lmasa, ya'ni talabgor javobida qo'yilgan savollar bo'yicha umuman tasavvurga ega emasligi aniq bo'lsa

Izoh: Tayanch doktoranturaga kirish imtihonlari bo'yicha topshiriladigan birinchi fan (mutaxassislik yoki chet tili) umumiy balining 50% dan kam ball to'pagan talabgorlar keyingi bosqichga o'tkazilmaydi.

Foydaniilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi-T.:O'zbekiston, 2023.- 31 b.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025 yil 15 sentyabrdagi “moliyaviy hisob tizimini xalqaro talab va standartlarga muvofiq takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-282-sonli qarori.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020 yil 24 fevraldagi “Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi PQ-4611-sonli qarori.
4. O'zbekiston Respublikasining Soliq Kodeksi. (Yangi tahriri) Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 31.12.2020 y., 02/19/SK/4256-son)
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi “2022 — 2026 yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida”gi PF-60-son Farmoni.
6. Mirziyoev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. // Xalq so'zi, 2017 yil 16 yanvar.
7. Mirziyoev SH.M. Erkin va farovon, demokratik o'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. – Toshkent : O'zbekiston, 2016. - 56 b.
8. Mirziyoev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. – Toshkent: “O'zbekiston”, 2017. – 48 b
9. Mirziyoev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: : “O'zbekiston”, 2017. – 488 b.
10. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoevning O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisga Murojaatnomasini keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib etishga bag'ishlangan ilmiy-ommabop qo'llanma./Nashr uchun mas'ul R.S. Qosimov. – T: “Ma'naviyat”, 2018. - 320 bet.
11. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 iyundagi PQ-3775-sonli “Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish va ularning mamlakatda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlarda faol ishtirokini ta'minlash bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida”gi [Qarori.// Xalq so'zi, 2018 yil 6 iyun.](#)
12. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yilning 7 iyundagi “Har bir oila — tadbirkor” dasturini amalga oshirish to'g'risidagi Qarori// "Xalq so'zi", 2018 yil 8 iyun.
13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining [“Iqtisodiy nochor korxonalarni qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini yanada kengaytirish hamda tijorat banklarining ko'chmas mulk ob'ektlari negizida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil etishni rag'batlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”](#) gi 20.04.2017 yildagi PF-5022-son Farmoni.

14. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining [“O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar bo'yicha davlat qo'mitasini tashkil etish to'g'risida”](#)gi 31.03.2017 yildagi PF-4996-son Farmoni.
15. Abdusalomova N. B., Temirov F. T. Moliyaviy hisob Darslik - «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi» 2021 yil. 374-bet.
16. Abduvaxidov F.T., Xayitboyev M.I. Boshqa tarmoqlarda auditning xususiyatlari. O'quv qo'llanma. -T.: “Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi”, 2024. 368 bet.
17. Alan Millichamp, John Taylor. Auditing. 12th Edition. United Kingdom, Ashford Colour Press Ltd. 2021. Pages 618.
18. Alvin A. Arens, Randal J. Elder, Mark S. Beasley, Chris E. Hogan, Joanne C. Jones. Auditing: the art and science of assurance engagements Pearson Canada Inc., 26 Prince Andrew Place, North York, Ontario M3C 2H4. Copyright © 2019. Pages 707.
19. Avlokulov A.Z., Avazov I.R., Ismailova M.M., Ochilov F.Sh. Xalqaro audit. O'quv qo'llanma. -T.: “TAHRIRIY-NASHRIYOT”, 2024-yil. -156 b.
20. Avlokulov A.Z., Ochilov F.Sh. Ichki audit. Elektron o'quv qo'llanma. -T.: TMI, 2023.
21. Avlokulov A.Z., Ochilov F.Sh. Ichki audit. O'quv qo'llanma. -T.: “NIHOL-PRINT”, 2023. - 400 b.
22. Avlokulov A.Z., Ochilov F.Sh. Xalqaro audit. Elektron o'quv qo'llanma. -T.: TMI, 2023.
23. B.Isroilov, R.O.Xolbekov. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. Darslik. -T.: —Tafakkur nashriyoti. 2020. 240 b.
24. B.Xasanov, M.Raximovlarning umumiy tahriri ostida. Moliyaviy tahlil. Darslik. -T.: “Iqtisodiyot” 2019. -736 b.
25. Barry Elliot, Jamie Elliot. Financial accounting and reporting. (ISBN 978-1-292-08057-4) London, 2015. 17 th Edition.
26. Carl S. Warren, James M. Reeve, Jonathan E. Duchac. Accounting. (ISBN: -13: 978-1-133-60760-1) USA, 2014. 25th Edition.
27. Ergasheva Sh.T., Ilxamov Sh.I., Kozimjonov A., Mannapova R.A. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari. Darslik. – T.: TDIU, 2022. - 360 bet.
28. Hamdamov B.Q. Auditning xalqaro standartlari. Darslik.-T.: Toshkent moliya instituti, 2021-yil. -248 b.
29. Haydarova N.A. Buxgalteriya hisobiga kirish. O'quv qo'llanma.-T.: Iqtisodiyot nashriyoti, 2022. - 200 b.
30. Hojiyev M.S., Meliyev I.I., Djumanov S.A. Moliyaviy hisobot auditi. Darslik. -T.: “LESSON PRESS”, 2021. - 306 b.
31. Karimov A.A., Islomov F.R., Avlokulov A.Z. Xalqaro audit. Darslik. -T.: “NIHOL-PRINT”, 2023. - 400 b.

32. Kozimjonov A. Moliyaviy hisobotlarning xalqaro standartlari. (O'quv qo'llanma) - T.: "Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi", 2024. 204 bet.
33. Loose Leaf for International Accounting / Timothy Douppnik, Mark Finn, Giorgio Gotti, Hector Perera Professor Jan 16, 2019.
34. O'zbekiston Respublikasi buxgalteriya hisobining milliy standartlari 1998-2021 yillar.
35. Pardayev M.Q. va boshqalar. Iqtisodiy tahlil.O'quv qo'llanma. –T.: Print-Line-group, 2017. -396 b.
36. Qo'ziyev I.N., Avlokulov A.Z., Ochilov F.Sh., Sherimbetov I.X. Audit-2. Darslik. -T.: "NIHOL-PRINT", 2023. – 304 b.
37. R.O.Xolbekov. Xalqaro buxgalteriya hisobi –T.: «Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi» – 2021, 138 bet.
38. Shoalimov A.X. Tojiboyeva Sh.A. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. Darslik. –T.: Iqtisodiyot, 2019. -235 b.
39. Shoalimov A.X., Ilxomov Sh. I. Tojiboyeva Sh.A. Iqtisodiy tahlil va audit. Darslik. –T.: Iqtisodiyot, 2016. -396 b.
40. Subramanyam K.R. Financial statement analysis./Eleventh edition. New York, Mc Graw-Hill Education, 2014, 814 pages.
41. Tulaxodjaeva M.M. va SH.I. Ilxomovlarning umumiy tahriri ostida. Audit. Darslik. Toshkent, Iqtisodiyot, 2018.
42. Vahabov A.V. va boshqalar. Moliyaviy va boshqaruv tahlili. Darslik. –T.: Iqtisod-moliya, 2013. - 600 b.
43. Xodjayeva M.X., Audit nazariyasi va amaliyoti. Darslik. – T.: "Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi", 2022. – 242 b.
44. Xodjayeva M.X., Xajimuratov N.Sh., Maxmudov A.N., Atamurodov S.Ya. Auditning xalqaro standartlari. O'quv qo'llanma. –T.: "Iqtisodiyot", 2023. -242 b.
45. Ергашева Шахло Турғуновна "Международные стандарты финансовой отчётности". Дарслик. ЛАП LAMBERT Academic Publishing 2021 йил. 210-бет.
46. Кутер М.И. Введение в бухгалтерский учет: Учебник Электронный ресурс]: учебное электронное издание (учебник) / М.И. Кутер - Электрон. дан. (23 Мб). –2- изд. стер. - Майкоп: ЭЛИТ, 2015. -1 электрон. опт. диск (CD-R).
47. www.gov.uz
48. www.mfer.uz
49. www.uza.uz
50. www.stat.uz
51. www.lex.uz.